

Roma nemzeti jelképek

Nemzetközi Roma Nap - **Április 8.** Az 1971-ben Londonban megrendezett I. Roma Világkongresszusról emlékezünk meg ezen a napon. A kongresszus jelentős állomás volt a roma nemzettudat formálódásában, ezen született döntés a roma nemzeti jelképek használatáról is. Április 8-át a IV. Roma Világkongresszuson, 1990-ben kiáltották ki hivatalosan is roma nemzeti ünneppé. E napot az ENSZ a *Roma kultúra világnapjává* nyilvánította.

Zászló

A roma zászló megalkotására már az 1930-as években felmerült az igény. Egy 1933-ban Bukarestben megrendezett nemzetközi roma kongresszuson elfogadtak egy egyszerű, kék és zöld sávból álló zászlót, ez azonban akkoriban nem terjedt el, gyakorlatilag évtizedekre feledésbe merült.

Az 1971-es I. Roma Világkongresszus ezt vette alapul, és kiegészítve a vörös keréssel a nemzetközi cigányság zászlójának tette meg. A zászlónak ez a formája gyorsan terjedt el a cigány közösségekben és vált közismertté a nem cigányok körében is.

A zászló bár egyszerű vizuális elemekből áll, de szimbolikájában összetett.

- A **kék sáv** jelenti az eget. Utal a végtelenségre, szabadságra és a lehetőségekre, valamint túlvilági dolgokra, a mennyországra, keresztényeknek Istenre, muszlimoknak Allahra.
- A **zöld sáv** a földet jelképezi. A növények, a legelő és a természet zöldje. Utal a cigányság természetszeretetére és természet-közeli életmódjára. Ugyanakkor a végtelen ég kékjével szemben jelenti a földi kötöttségeket, a konkrét adottságokat, az azok által kijelölt szűkebb lehetőségeket. A kereszténységben a remény színe, mely a földieket az éghez köti, az iszlámban pedig a próféta színe, aki a földi embernek megmutatta az utat Allah égéhez.
- A **vörös kerék**, vagy — ahogy szanszkrit kifejezéssel gyakran illetik — a *csakra* többszörösen összetett szimbólum.
 - Utal az őshaza, India zászlójára, ahol a *csakra* a **dharma**, azaz a "Törvény" szimbóluma. A dharma jelentése a hindu vallásban nem csak a földi igazságszolgáltatást, társadalmi igazságosságot jelenti, hanem a kozmikus törvényszerűségeket, a "lét örök törvényét", nem csak tudományos, hanem spirituális értelemben is.
 - A kerék jelképezi az utazást, a vándorló életmódot és a cigányságnál gyakran tapasztalható migrációt.
 - A kerék formájával és színével jelképezi a lemenő és felkelő napot, utalva ezzel az idő ciklikusságára, a folyamatos újjászületés lehetőségére.
 - A vörös szín a vér színe is, mely önmagában is kettős jelkép. Egyfelől a testet életben tartó folyadék az élet jelképe, másrészt mint kiontott vér a történelem ártatlan áldozatait jelképezi.

Himnusz

A nemzetközi cigány himnusz

Ugyancsak az 1971-ben, Londonban tartott első Roma Világkongresszuson fogadták el a **Gelem, gelem** kezdetű roma himnuszt. Ennek eredetije egy több változatban élő balkáni roma népdal. A roma himnusz ma ismert formáját a jugoszláviai származású Žarko Jovanović Jagdino (*zsárko jovánovics jágdino*) komponálta a világkongresszus tiszteletére. Ő eredetileg a kongresszus "indulójának", dalának szánta, azonban a küldöttek a nemzetközi cigányság himnuszának kiáltották ki.

Az eredeti szöveg, a nemzetközi cigány helyesírással:

Gelem, gelem, lungone dromenca
Maladilem baxtale Romenca
Ah, Romale, kathar tume aven,
le caxrenca, baxtale dromenca?

Aj, Romale, aj, Čhavale!

Vi man sas ek bari familija,
Mudardasle e kali legija.
Athe vreme, uštyi rom akana,
Te xutrasa, maj mišto keresa!
Aven manca sa lumake Roma,
Thaj putras le romane droma!

Aj, Romale, aj, Čhavale!

Himnusz

A magyarországi romák hivatalosan is elismert himnusza a Gelem, gelem kezdetű nemzetközi cigány himnusz.

Emellett azonban a magyarországi romák körében egy másik költemény két különböző dallamváltozata is himnuszként vált ismertté. Egy Bari Károly által gyűjtött népmese alapján Varga Gusztáv írt dalszöveget magyarul, Orsós Jakab pedig beás nyelven. A dallamot a Kalyi Jag együttes szerezte, és Lungoj o drom angla mande („Hosszú az út előttem”) című lemezükön jelent meg Könyörgés címmel. Miután a dal beásul hangzik el, ezért a beások körében azonnal nagy népszerűsége tett szert, és azóta ez a **beás himnusz**.

Pădure vergyé, pădure vergyé,
Nuroku vinyé, nuroku merzsjé,
Gîndu bătýé bubujestyé,
Lume, cára misjunyestyé.

Lume, cára-j sztrăjînu nosztru,
Kă-j băjásu numá lotru,
N-ány furát noj numá on kuj,
Dîn krusje lu Dimizo.

Jártă, jártă Dimizolyé,
Hă nyé jertyé lume, cára,
Ny-áj bătut tu kum áj gîngyit,
Lume, cára ny-o însztrănyit.

A beás himnusznak van egy muncsán változata:

Pădure verdé, pădure verdé,
Nuroku viné, nuroku megyé,
Gîndu băté bubujásté,
Lume, cára mîncsunesté.

Lume, cára-j dusmáni nostri,
Dă cîgáni nu-j māj lotri,
N-ám furát noj nies u kuj,
Dîn krucse luj Dumnizăvu.

Jártă, jártă Dumnizăvu,
Sză né jártă lume, cára,
N-áj bătut tu kum áj gîndit,
Lume, cára né á sztrădit.

A beás himnusznak a magyar nyelvű változatát egy másik, gyorsabb dallammal dolgozta fel az Ando Drom együttes, amely szintén gyorsan népszerű lett a cigányság körében. Ezt a változatot a nagy nyilvánosság előtt először Horváth Aladár minősítette himnusznak, 1993-ban, az Egerben rendezett roma polgárjogi tüntetésen. Ennek hatására ezt a dalváltozatot sokan a „**magyarországi cigányság himuszának**” tekintik. A dal szövege magyarul így hangzik:

Zöld az erdő, zöld a hegy is
A szerencse jön is, megy is
Gondok kése húsunkba vág
Képmutató lett a világ

Egész világ ellenünk
Úzött tolvajokként élünk
Nem loptunk mi csak egy szöveget
Krisztus vérző tenyeréből

Isten, könyörülj meg nekünk
Ne szenvedjen tovább népünk
Megátkoztál, meg is vertél
Örök csavargóvá tettél.

*Az utóbbi időben, főként vallásos roma közösségek az utolsó két sor helyett inkább azt éneklik:
Megáldottál, megváltottál, / Országodba befogadtál.*

Jelmondat

Az 1971-es világtalálkozáson elfogadták a nemzetközi cigányság jelmondatát is:

OPRE ROMA!

Jelentése: Fel, romák!, mely egyértelműen a roma nemzettudat ébredésének szellemében született. Az Opre Roma! használatos a cigány himnusz címeiként is.